

Oponentský posudek rigorózní práce Mgr.Z.Stejskala na téma *Duchovní hudba na pražských katolických kůrech v době kulturní nesvobody 1948-1989*

Předložená rigorózní práce se zabývá tématem, které zůstalo opomenuto jak z pohledu vývoje poválečného hudebního života pražské metropole, tak i z pohledu kulturně-společenského. Téma je tedy velice aktuálním již i pro to, že Plzeň tuto problematiku má velmi dobře zpracovánu a Brno s Olomoucí bylo pojednáno ve studii Jiřího Sehnala o chrámové hudbě na Moravě od cyrilské reformy do současnosti.

Přednosti práce: úvodní odstavce se věnují české duchovní hudbě v období literátských kůrů a bratrstev, rozkvětu duchovní hudby v 17. a 18. stol., její transformaci po josefinských reformách liturgie a konečně období cyrilské reformy. Na první pohled by se zdálo, že se jedná o příliš široký úvodní záběr, ale není tomu tak. Autor předložené práce velmi dobře vystopoval úzké souvislosti mezi činnostmi někdejších bratrstev a quasi bratrstev, tj. neoficiálních společenství hudebních amatérů z let 1948 - 1989, u nichž zpravidla nehonorený sbormistr byl spiritus agens, který podněcoval a vytvářel odpovídající kůrovou aktivitu. To koreluje se zjištěním prof.Sehnala, jenž ve výše uvedené práci sděluje, že v Brně byl v této době jediným kvalifikovaným varhaníkem z povolání Zdeněk Hatina v Zábrdovicích, ale jeho hlavním zdrojem obživy byla hra krematoriu ... Mgr. Stejskal velmi správně ukázal, jak po druhé světové válce postupně zmizelo institucionální zázemí, kdysi velmi precizně nastavené Obecnou jednotou cyrilskou a život pražských hudebních kůrů se stal jednou velkou improvizací. Do ní přirozeně po roce 1948 zasahovala přímo či nepřímo kulturní politika KSČ, pro kterou tato aktivita byla sice nežádoucím jevem, ale pražské prostředí, obsahující i cizinecký ruch, si vyžadovalo citlivější přístup. Jinak tomu bylo přirozeně v mimopražských lokalitách. Stranické a bezpečnostní složky velice pečlivě sledovaly pražské kůrové aktivity a v mnoha případech, jak práce několikrát svědecky dokládá, do kůrových

těles infiltrovaly své zpravodajce. Sledování byli všichni, avšak většinu tvořili neprofesionální sbormistři a varhaníci, kteří měli svoje nehudební povolání a zde mohlo dojít, a také docházelo k diskriminacím. Tito neprofesionální aktéři pražských kůrových aktivit se mohli v mnoha případech vykázat odborným hudebním vzděláním a nebo, což je pro tuto dobu příznačným, si tuto kvalifikaci urychleně, jsa motivováni zájmem o věc samu a nikoliv snahou o finanční ohodnocení, doplňovali. A to je jedním z pozitivních aspektů této doby. Autor práce správně ukazuje zdrcující účinek závěrů 2.vatikánského koncilu a instrukce o liturgické hudbě, které veškerou takovou aktivitu sice připouštěly, ale v interpretaci českého vedení katolické církve, na rozdíl od sousedního Rakouska či Bavorska, odsoudily k postupnému zániku. A to vzdor tomu že, jak autor správně v úvodních odstavcích práce ukázal, se jedná o hluboce zakotvenou a umělecky naprosto nezpochybnitelnou národní tradici. Závěr obecné části práce pak tvoří rozbor sledované problematiky krátce po roce 1989 s výhledem do současnosti.

Druhou část Stejskalovy rigorózní práce tvoří dokumentace činnosti vybraných pražských katolických kůrových těles, bohatě dokumentovaná svědectvími řady jejích představitelů. Zde je třeba připomenout, že počet těchto, doslova svědků uvedené činnosti i doby, se postupně zmenšuje a práce zachytila i výpovědi čelných aktérů pražských kůrových aktivit, kteří se její obhajoby již nedožili (např. dirigent Josef Hercl, choralista - zpěvák ing. Josef Šmydke a další). Ku zmíněným výpovědím patří i osobní svědectví autora práce, který byl dlouholetým členem Svatojilského sboru a později i dalších pražských kůrových těles. Přehledy repertoáru vybraných sborů spolu s cennou fotografickou dokumentací uceleně doplňují obraz sledované problematiky.

Nedostatky práce: - jistě by se jich našla celá řada, ale nemá smyslu je tu podrobně vypočítávat. Tedy pouze jako příklad již první poznámka na str.1, specifikující sledovanou problematiku pouze do oblasti vokálně instrumentální hudby je redundantní, neboť celá práce přirozeně pojednává o všech typech kůrových aktivit ve sledovaném období a vokálně instrumentální hudba tvořila jenom jednu jejich, zajisté významnou část. Pokud autor, byť i v částečném přepracování cituje slovníkové údaje o jednotlivých postavách sledované problematiky (např.str.38, 42), je třeba vždy uvádět odpovídající citační údaje. Zavádějící je též poznámka 161 na str.80, v níž se hovoří o přímém kontaktu vedoucích souborů s církevními tajemníky. Na veřejnosti působili ve skutečnosti vždy všichni - instrumentalisté, zpěváci, varhaníci i chorregenti. Do přímého styku s církevními tajemníky ale zpravidla přišli jenom ti, kteří chtěli prosadit mimoliturgické, např.koncertní aktivity kůrového tělesa. Svědectví, přepsané na str.58 podle zvukového záznamu o pravidelném účinkování Svatojilského sboru 6.ledna v kostele Sv.Kříže na Příkopech, je v rozporu s citovanými programy téhož sboru. Svatojilský sbor prováděl sice pravidelně Rybovu Českou vánoční mši při největším vánočním svátku, tj.6.ledna, ale na *domácí půdě*, tj. kostele sv.Jiljí. Pravidelně ji však v kostele sv.Kříže opakoval na poslední vánoční neděli, pokud nebyla totožná se 6.lednem. Tak by bylo možno pokračovat dále, ale uvedené připomínky nepovažuji za natolik významné, aby ohrozily kvalitu práce a všechny jsem je s autorem již prošel.

Závěr: předložená práce podává svědectví o pražském hudebním fenoménu, který především v době kulturní nesvobody tvořil velice významnou součást protikomunisticky působící kultury. Navázal na předchozí tradici české duchovní hudby a k velkému překvapení měl ve sledované době vzrůstající tendenci; vzdor tomu, že mnozí aktéři byli komunistickým režimem pronásledováni, diskriminováni a omezeni v profesní hudební i nehudební kariéře. Autor správně doložil všechny fenomény, které k této zajímavé skutečnosti vedly a

přesvědčivě ukázal, že pražskou kůrovou aktivitu a nejenom pražskou, vlastně likvidovala česká církev sama, nevhodnou interpretací směrnic 2.vatikánského koncilu. Tato skutečnost koreluje s již citovanou prací prof.Sehnala, která uvádí doslova následující závěr: *Doba po 2.vatikánském připomíná poněkud čas reformy chrámové hudby druhé polovině 19.století. Opět se začíná budovat něco nového, ale zatímco reformátoři v 19.století měli před očima závazná estetická měřítka, současné církevní předpisy na ně nekladou zvláštní důraz. Někdy se dokonce setkáváme s pochybami, zda má církev v dnešním světě ještě nějaké kulturní poslání.* Škoda jenom, že pan Mgr.Stejskal byl v závěru práce příliš opatrným a svoje soudy, podobně jako poznámku o korelaci mezi samizdaty a tajným xeroxováním not, neformuloval obsírněji a především pregnantněji. To jsou fenomény, které i sledovanou kulturně-hudební aktivitu povyšují na něco, o čem má smyslu dnes hovořit a co bylo zcela neoprávněně v hodnocení doby komunistické nadvlády jak historiky, tak samotnou církví, opominuto. Lidský život přeci netvoří pouze politické aktivity; je tomu právě naopak. Jedná se o problematiku natolik závažnou a v této práci důkladně zpracovanou, že ji doporučuji rigoróznímu řízení a současně navrhuji, aby ji p. Mgr.Stejskal dopracoval do knižní podoby a vydal tiskem. Byla by významným poučením jak pro laickou veřejnost, tak i historiky a církev samu.

Vladimír Novák